

Κατώτατος μισθός – ούτε μείωση θέσεων εργασίας ούτε πανάκεια

Description

Ιωάννης Τιρκίδης*

Η οικονομική συζήτηση περί του κατώτατου μισθού, είτε πρόκειται για την καθιέρωσή του σε εθνική κλίμακα είτε για την αύξησή του σε υψηλότερο επίπεδο, δεν είναι πλέον τόσο αμφιλεγόμενη όσο παλαιότερα. Υπάρχει πλέον σημαντικός όγκος θεωρητικών και εμπειρικών ερευνών στην οικονομική βιβλιογραφία, οι οποίες αντικρούουν παλαιότερες διαπιστώσεις που υποστήριζαν ότι οι κατώτατοι μισθοί σκοτώνουν θέσεις εργασίας. Αυτό δεν συμβαίνει, υπό την προϋπόθεση ότι καθορίζονται σωστά σε ένα μέτριο επίπεδο. Η εύρεση αυτού του επιπέδου μπορεί να είναι περισσότερο εμπειρικό παρά θεωρητικό ζήτημα, αλλά συνήθως ένας μισθός στο 55% περίπου του διάμεσου εισοδήματος μπορεί να είναι το ζητούμενο. Τα διαθέσιμα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου, αν και περιορισμένα σε έκταση και διάρκεια, μπορούν να ρίξουν φως σε ορισμένα από τα καλά και τα κακά της κυπριακής αγοράς εργασίας και να μας επιτρέψουν να καταλήξουμε σε ορισμένα συμπεράσματα. Εν ολίγοις, η εισαγωγή ενός εθνικού κατώτατου μισθού, όπως προαναφέρθηκε, δεν θα προκαλέσει απώλειες θέσεων εργασίας. Ούτε θα αλλάξει το μέσο εισόδημα στην οικονομία σε σημαντικό βαθμό, ούτε ακόμα θα αλλάξει την κατανομή του εισοδήματος σε αξιοσημείωτο βαθμό. Μπορεί, αντίθετα, να δημιουργήσει κίνητρα που θα αυξήσουν την παραγωγικότητα και θα βελτιώσουν τη σχέση εργοδότη-εργαζομένου. Συζητάμε αυτά τα ζητήματα σε αυτό το κείμενο.

Τα κατά καιρούς επιχειρήματα κατά των κατώτατων μισθών στηρίζονταν πάντοτε στον υποτιθέμενο αρνητικό αντίκτυπό τους στις θέσεις εργασίας. Η οικονομική θεωρία λέει

ότι σε έναν σχεδόν τέλεια ανταγωνιστικό κόσμο, ο καθορισμός τιμών οποιασδήποτε μορφής, θα είναι επιζήμιος, προκαλώντας μια ανισορροπία. Ένας μισθός υψηλότερος από το φυσικό του επίπεδο, που ορίζεται ως ο μισθός ισορροπίας σε ανταγωνιστικές συνθήκες, θα ανάγκαζε την οικονομία να λειτουργεί σε ένα σημείο επί της ζήτησης εργασίας και κάτω από την καμπύλη προσφοράς της, οδηγώντας σε λιγότερες προσλήψεις και συνεπώς σε απώλειες θέσεων εργασίας. Αλλά στον πραγματικό κόσμο, οι οικονομίες δεν είναι τέλεια ανταγωνιστικές, ούτε σχεδόν τέτοιες, και οι νόμοι της οικονομίας δεν μοιάζουν με τους νόμους της Φυσικής. Οι προβλέψεις των οικονομικών μοντέλων υπόκεινται σε αβεβαιότητα και σε μεταβαλλόμενες συμπεριφορές. και απορρέουν από ένα σύνολο υποθέσεων που μπορεί να είναι λανθασμένες. Υπάρχουν για παράδειγμα τριβές στις προσλήψεις και τις απολύσεις που δεν είναι συμβατές με το ανταγωνιστικό μοντέλο, και οι εργαζόμενοι μπορεί να παραμένουν άνεργοι για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Οι αγορές δεν λειτουργούν άψογα και η σχέση μεταξύ του κατώτατου μισθού και της απασχόλησης είναι πιο περίπλοκη από ό,τι θα προέβλεπε ένα σχεδόν τέλεια ανταγωνιστικό μοντέλο.

Οι εμπειρικές μελέτες σχετικά με τον αντίκτυπο των κατώτατων μισθών στην απασχόληση, από τη δεκαετία του 1990 και μετά, δεν βρίσκουν ισχυρή σχέση μεταξύ των δύο. Για παράδειγμα, το θεμελιώδες έργο του David Card και του αείμνηστου Alan Krueger, "Myth and Measurement: The New Economics of the Minimum Wage" (Μύθοι και Μετρήσεις: Τα Νέα Οικονομικά του Κατώτατου Μισθού), που δημοσιεύθηκε το 1995, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μεγάλο μέρος της υπάρχουσας τότε βιβλιογραφίας σχετικά με τους κατώτατους μισθούς και την απασχόληση, ήταν εσφαλμένο. Μεταγενέστερες μελέτες στο Ηνωμένο Βασίλειο για την καθιέρωση του κατώτατου μισθού το 1999 για παράδειγμα, και στη συνέχεια για την αύξησή του το 2016, ή μελέτες για την καθιέρωση εθνικού κατώτατου μισθού στη Γερμανία το 2015, δεν βρίσκουν καμία σημαντική σχέση μεταξύ των κατώτατων μισθών και της απασχόλησης. Υπάρχει μια αυξανόμενη συναίνεση μεταξύ οικονομολόγων, ότι, όταν ο κατώτατος μισθός καθορίζεται σε μέτρια επίπεδα, δεν μειώνει την απασχόληση. Σε αυτά τα επίπεδα οι κατώτατοι μισθοί αποτελούν μόνο ένα μικρό ποσοστό του λειτουργικού κόστους, οπότε οι επιχειρήσεις μπορούν να τους απορροφήσουν είτε μειώνοντας το μη μισθολογικό κόστος λειτουργίας τους, είτε αυξάνοντας την παραγωγικότητα, είτε και τα δύο.

Εξετάζοντας τις κλίμακες αμοιβών διαχρονικά, τα διαθέσιμα στοιχεία είναι πενιχρά. Επίσης, οι μετρήσεις της εισοδηματικής ανισότητας που βασίζονται στην κατανομή του εισοδήματος, όπως ο λεγόμενος συντελεστής Gini, δεν είναι άμεσα διαθέσιμες. Εκτιμούμε επίσης ότι η κατανομή του εθνικού εισοδήματος μεταξύ των εργασιακών αμοιβών και του κεφαλαίου, ή του καλούμενου λειτουργικού πλεονάσματος, μπορεί να μην έχει

μετακινηθεί πολύ κατά μέσο όρο στην Ευρωπαϊκή Ένωση τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Αλλά δύο πράγματα επιβεβαιώνονται σαφώς. Το ένα είναι ότι οι μισθοί έχουν μείνει στάσιμοι σε πραγματικούς όρους για μεγάλο χρονικό διάστημα. Δεύτερον, η κατανομή των εργαζομένων με βάση τις μηνιαίες ακαθάριστες αποδοχές, είναι με στατιστική ορολογία, αρνητικά λοξή, πράγμα που σημαίνει, ότι υπάρχουν πολύ περισσότεροι εργαζόμενοι στα χαμηλότερα εισοδηματικά επίπεδα.

Η Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου παρέχει στατιστικές πληροφορίες σχετικά με την κατανομή των μισθωτών με βάση τις μηνιαίες ακαθάριστες αποδοχές, για μια περιορισμένη περίοδο από το 2010 έως το 2020. Πρόκειται για ένα μικρό σύνολο δεδομένων, αλλά όταν αναλυθεί, μπορεί να παράσχει ορισμένες χρήσιμες πληροφορίες. Συζητάμε παρακάτω.

Το πρώτο, είναι ότι οι ακαθάριστες αποδοχές, όπως ήδη σημειώσαμε, σχηματίζουν μια πολύ λοξή κατανομή με ένα μεγάλο ποσοστό εργαζομένων να κερδίζει λιγότερα από το μέσο όρο της οικονομίας. Αυτό συμβαίνει όταν το διάμεσο εισόδημα, το επίπεδο στο οποίο οι μισοί εργαζόμενοι κερδίζουν λιγότερα και οι μισοί περισσότερα, είναι χαμηλότερο από το μέσο εισόδημα. Από τα υπό αναφορά στατιστικά δεδομένα, υπολογίσαμε χονδρικά ένα διάμεσο εισόδημα της τάξης των €1375 το 2020, και ένα μέσο εισόδημα της τάξης των €1930. Αυτές οι τιμές είναι μόνο κοντινές προσεγγίσεις, γιατί η βάση είναι η κατανομή των εργαζομένων ανά μισθολογικό περιθώριο, πράγμα που σημαίνει ότι χάνεται κάποια ακρίβεια στους υπολογισμούς μας. Το μέσο εισόδημα μπορεί να είναι πιο κοντά στα €1500 σύμφωνα με στατιστικές πηγές. Το νόημα όλων αυτών είναι ότι οι μισοί εργαζόμενοι κέρδιζαν λιγότερα από το διάμεσο εισόδημα το 2020 και τα δύο τρίτα κέρδιζαν λιγότερα από το μέσο εισόδημα, δηλαδή, η διαφορά διάμεσου και μέσου εισοδήματος είναι μεγάλη.

Το δεύτερο σημείο είναι ότι σε ονομαστικούς όρους, οι μισθοί αυξήθηκαν ελάχιστα κατά την περίοδο αυτή. Ο διάμεσος μισθός παρέμεινε περίπου αμετάβλητος και ο μέσος μισθός αυξήθηκε μόνο κατά 2% σε περισσότερα από δέκα χρόνια. Με τον πληθωρισμό να έχει αυξηθεί κατά σχεδόν 5% την ίδια περίοδο, οι πραγματικοί μισθοί στην ουσία μειώθηκαν.

Τρίτον, η ποιότητα των θέσεων εργασίας στην οικονομία κατά μέσο όρο χειροτέρευσε. Το ποσοστό των εργαζομένων που κερδίζουν €750 ή λιγότερα αυξήθηκε από περίπου 10% το 2010 σε 15% το 2020. Το ποσοστό των εργαζομένων που κερδίζουν περισσότερα από €750 αλλά λιγότερα από το μέσο εισόδημα, μειώθηκε στο 57% το 2020 από περίπου 64% το 2010. Αυτή η ομάδα εργαζομένων συρρικνώθηκε κατά 6.6 ποσοστιαίες μονάδες στη συνολική κατανομή. Από αυτούς, τα δύο τρίτα μετακινήθηκαν σε χαμηλότερα

εισοδήματα και το ένα τρίτο σε υψηλότερα εισοδήματα. Έτσι, η οικονομία την περίοδο υπό αναφορά, παρήγαγε περισσότερες θέσεις εργασίας με χαμηλότερο εισόδημα και χαμηλότερες δεξιότητες από ό,τι θέσεις εργασίας με υψηλότερο εισόδημα και υψηλότερες δεξιότητες. Ένα φαινόμενο που δεν είναι μόνο κυπριακό αλλά παρατηρείται σε όλο τον ανεπτυγμένο κόσμο.

Τέλος, κάνοντας την αριθμητική της θέσπισης ενός εθνικού κατώτατου μισθού, στα επίπεδα που συζητούνται μεταξύ €850 και €950, ο μέσος μισθός στην οικονομία θα αυξηθεί κατά €35 έως €50 υποθέτοντας ότι όλοι οι άλλοι μισθοί δεν θα επηρεαστούν. Αλλά σε πραγματικούς όρους, ο μισθός αυτός θα εξακολουθεί να είναι χαμηλότερος από τον μέσο μισθό πριν από δέκα και πλέον χρόνια.

Συμπερασματικά. Τα περισσότερα από τα επιχειρήματα κατά του κατώτατου μισθού έχουν αποδειχθεί λανθασμένα, αλλά πρέπει να είμαστε ρεαλιστές όσον αφορά τι μπορεί και τι δεν μπορεί να επιτύχει η εισαγωγή ή αύξηση του. Ο κατώτατος μισθός μπορεί να αντιμετωπίσει το πρόβλημα των ακραία χαμηλών αμοιβών. Μπορεί να μειώσει λίγο τη φτώχεια, αλλά από μόνος του δεν λύνει αυτό το πρόβλημα. Ούτε θα αυξήσει τις αποδοχές του μέσου εργαζόμενου, ούτε θα μεταβάλει την κατανομή του εισοδήματος σε αξιοσημείωτο βαθμό. Το πραγματικό πρόβλημα των δυτικών οικονομιών είναι η φύση και η ποιότητα των θέσεων εργασίας που δημιουργούν, γεγονός που αντανακλά την ασθενέστερη ανάκαμψη και την βραδύτερη παραγωγικότητα μετά τη μεγάλη ύφεση του 2008, αλλά και πριν από αυτήν. Τελικά, τα πραγματικά προβλήματα είναι πολύ πιο σύνθετα από την εισαγωγή ενός κατώτατου μισθού.

**Ο Ιωάννης Τιρκίδης είναι Διευθυντής Οικονομικών Ερευνών στην Τράπεζα Κύπρου και Πρόεδρος της Εταιρείας Κυπριακών Οικονομικών Μελετών (Cyprus Economic Society). Οι απόψεις που εκφράζονται είναι προσωπικές*